

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Усмониён Нозила Усмон дар мавзуи “Меҳринисо ва хусусиятҳои мавзӯӣ, бадеӣ ва сабкии ашъори ӯ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси

10.01.01. – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ

Меҳринисо Бобобекова аз зумраи бонувони боистеъдоди суҳанвар дар назми даврони муосири тоҷик ба шумор меравад. Шеърҳои ӯ, бахусус ашъоре, ки ба мавзуи модар, худшиносӣ ва ватанпарастӣ бахшида шудаанд, имрӯзҳо вирди забони овозхонони зиёди тоҷик қарор гирифта, маъруфияти шоираро боз ҳам бештар гардондааст.

Меҳринисо дар ҳама анвоъ ё жанрҳои шеърӣ таъбиозмӯй карда, дар ҳама қолабҳои шеърӣ, чи суннативу чи нав маҳорати хоссаи худро нишон додааст. Бо шиносоии маҷмуаҳои гуногуни Меҳринисо метавон пай бурд, ки майлу рағбати вай ҳам ба ашъори суннатӣ, ба хусус ба ғазал, рубоӣ ва дубайтӣ ва ҳам ба ашъори ғайрисуннатӣ қариб ки яқсон аст. Аммо дар фуруравии жарфтар ба эҷодиёти вай маълум мегардад, ки таваҷҷуҳи шоира миёни ҷамеи анвои шеърӣ ба жанри суннатии ғазал бештар буда, дар адабиёти авоҳири даврони шуравӣ ва замониист иқлолият яке аз бонувони хунарманди ғазалсаро ба ҳисоб меравад. Бо вучуди маъруфият ва пурмаҳсулии ин бонуи суҳанвар то ҳол дар адабиётшиносии тоҷик эҷодиёти вай аз ҷониби ягон муҳаққиқ мавриди таҳқиқ қарор нагирифтааст. Бинобар ин, таҳқиқоти ба анҷом расонидаи Усмониён Нозила Усмон зери унвони “Меҳринисо ва хусусиятҳои мавзӯӣ, бадеӣ ва сабкии ашъори ӯ” ва ба Шӯрои диссертатсионӣ пешниҳод намудани он яке аз корҳои назаррас дар мавриди таҳқиқи баррасии ҳаёту фаъолияти эҷодии Меҳринисо Бобобекова ба ҳисоб меравад.

Таҳқиқот фарогири муқаддима, се боб, хулоса ва феҳристи адабиёт мебошад. Дар навбати худ, қисмати асосии қор, яъне 3 фасли он аз 12 фасл иборат мебошад. Дар қисмати муқаддима муаллиф ҳама меъёрҳои навишти фишурдаи рисолаи диссертациониро риоя намудааст. Бобҳои қор ҳам бо унвон ва мавзӯи матраҳнамуда мутоқибат доранд. Дар боби аввал, ки “Мавзӯ ва мундариҷаи асосии ашъори Меҳринисо” номгузори шудааст, асоситарин ва марказитарин мавзӯҳои ашъори Меҳринисо, аз ҷумла ватанпарастӣ, тасвири зан-модар, ишқу муҳаббат ва гуманизм таҳқиқ гардида, андешаҳои муаллиф дар ин маврид бо мисолҳои собит аз ашъори Меҳринисо ба исбот расидааст.

Дар боби дуюми қор, ки “Хусусиятҳои бадеии эҷодиёти Меҳринисо” унвонгузори шудааст, муаллиф дар чаҳор фасл оид ба асоситарин васоити тасвири бадеии ашъори Меҳринисо, аз ҷумла ташбеҳ, истиора, талмех ва дигар санъатҳои бадеӣ андешарони кардааст. Мавзӯ ва мундариҷаи боби мазкур бо унвони он мутобиқати комил дошта, таҳлилу муҳокимарониҳои муаллиф ба пуррагӣ бо муҳтавои боб пайванди мантиқӣ доранд.

Дар боби сеюми қор – “Хусусиятҳои сабкии ашъори Меҳринисо” муаллиф кӯшиш намудааст, то асоситарин вижагиҳои забонию услубии ашъори шоирро таъин намояд. Дар ин қисмати қор аз ҷониби муаллиф вожаҳову ибораҳо ва таркибҳову ифодаҳои гуногун, ки қисмате маҳсули зеҳни ҳуди шоир, қисмате бардошт аз шоирони дигар ва қисмате марбут бар забони гуфтугӯӣ ё мардумӣ аст, мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Дар ҳамин боб, муаллиф суҳанони мутаноқиз, калимабозӣ ё каламбур, муҷазбаёнӣ ё эҷозро низ нишонаҳои асосии сабкӣ дар ашъори Меҳринисо эътироф намуда, ҳар яке аз вижагиҳои мазкурро ба таври басо равшану дақиқ ва бо мисолҳои мантиқиву муътамад асоснок намудааст.

Дар баробари муваффақиятҳо дар таҳқиқоти Нозила Усмон баъзе камбудихо низ мушоида мешаванд, ки ин ҷо қайд кардани онҳо бар манфиати кор мебошад:

1. Муаллиф дар бобати эҷодиёти Меҳринисо Бобобекова маълумоти хуб дода, оид ба маҷмуаҳои шоир низ таҳқиқоти мусбат ба анҷом расонидааст. Аммо, ба андешаи мо, дар мавриди бозкушоии паҳлуҳои гуногуни эҷодиёти шоир як масъала аз мадди назари муаллиф каме дур мондааст. Хубтар мебуд, ки муаллиф дар хусуси анвои шеърӣ дар эҷодиёти Меҳринисо тавачҷуҳи ҷиддитар намуда, боби алоҳида ё ақаллан, фаслро бар ин мавзӯ мебахшид. Чунонки аз эҷодиёти шоир дида мешавад, жанрҳои суннатии амсоли ғазал, рубоӣ ва дубайтӣ дар эҷодиёти вай аз мақоми хос бархурдоранд ва шоистаи тавачҷуҳи алоҳида низ мебошанд. Бинобар ин, агар аз ҷониби муаллиф дар боби алоҳида дар як фасл оид ба жанрҳои суннатӣ ва дар фасли дигар роҷеъ ба ашъори дар қолаби нав сурудаи Меҳринисо тавачҷуҳ зоҳир мешуд, аҳамияти илмии кораш бештар мешуд.

2. Дар кор роҷеъ ба фаъолияти эҷодии Меҳринисо басо муфассал баррасӣ гаштааст. Ин ҳам шоистаи арзёбӣ аст, ки ин мавзӯ дар адабиётшиносии муосири тоҷик аз ҷониби як муҳаққиқи ҷавон аввалин иқдом ба ҳисоб меравад. Аммо, ин мавзӯ вобаста ба он ки шоир дар ду даврон: овони шуравӣ ва замони истиқлолият фаъолият кардааст, ба баррасии нисбатан муфассалтар ниёз дорад. Бинобар ин, хубтар мебуд, дар қисмати марбут ба ҳаёту эҷодиёти Меҳринисо аз ҷониби муаллиф марҳалаҳои фаъолияти шоирии ҳарду давраи дар боло зикршуда ба таври алоҳида, яъне дар зерфаслҳои ҷудоғона баррасӣ мегардид.

3. Дар баъзе бобҳои фаслҳои кор мисолҳои шеърӣ аз Меҳринисо бештар ба назар мерасанд, дар баъзе баръакс, камтар; яъне метавон гуфт, дар мавриди корбурди мисолҳои шоҳид муаллиф каме сахлангорӣ карда, ҳадди меъёрро он қадар риоя накардааст. Бинобар ин, лозим аст, ки баробарии истифодаи мисолҳои шеърӣ дар саропойи кор аз ҷониби муаллиф таҷдиди назар шавад.

Нишондоди мазкур дар қиёс бо муваффақиятҳои қор аҳаммияти дувумдараҷа доранд ва ба мундариҷаи умумии қор халали ҷиддӣ ворид намесозанд. Зеро ба инобат гирифтани эродҳои боло, аслан, бар дӯши ҳуди муаллиф аст ва онҳоро метавонад дар таҳқиқоти минбаъдаи ҳеш мавриди ислоҳ қарор диҳад. Бинобар ин, рисолаи диссертатсионии Усмониён Нозила Усмон зери унвони “Меҳринисо ва хусусиятҳои мавзӯӣ, бадеӣ ва сабкии ашъори ӯ” ба талаботи бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10. 01. 01. – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ сазовор мебошад.

Мудирӣ кафедраи забони тоҷикӣ
ва ҳуҷратнигорӣ Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон, н.и.ф., дотсент

Додихудоев Р.М.

Сана: 27.07.2022

ш. Душанбе, н.Сино, куч. Маяковский/70
bestmuslim@mail.ru (992) 107000104

Имзои Р.М. Додихудоевро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо, коргузори ва корҳои
махсуси Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Бобозода О.О.